

ANKSİYETE BOZUKLUKLARINDA CİNSEL SORUNLAR

Dr. Özay Özdemir

Anksiyete ve cinsellik arasındaki ilişki net değildir

- Bir süreklilik içinde zıt iki kutup olarak anksiyete kaçma, cinsel uyarılma ise yaklaşma davranışını tetikler

Cinsel sorunlar ve anksiyete bozuklukları (AB) ilişkisi: Simetrik teoriler

- Cinsel uyarılar ve bu uyarılara karşı ortaya çıkan savunmalar, AB'nin oluşumu ve sürdürülmesinden sorumlu.
- Anksiyete (özellikle performans anksiyetesi) cinsel işlev bozuklukları (CİB) etiyolojisinde etkin.

Klinisyenlerin teorilerine zıt deneysel araştırma sonuçları

- Laboratuvar modeli: Sağlıklı erkeklerde erotik ve anksiyete oluşturan uyarıların birlikte verilmesi, yalnız erotik uyarıya göre daha fazla cinsel uyarılma sağlar.
- CİB olan erkeklerde ise anksiyete oluşturan uyarı cinsel uyarılmada azalmaya neden olur.
- Yorum: Anksiyete cinsel işlevselliği normal olan ve olmayan kişilerde farklı etki göstermektedir. (Heimberg ve Barlow, 1988)

Bilişsel süreçlerin rolüne yönelik ilgi: seçici dikkat

- AB'de algılanan tehlikeye karşı dikkat ve CİB'de kişisel performansla ilişkili tehdide yönelik dikkat.
- İşlevselliği normal olanlarda, anksiyete dış erotik uyaranlara yönelik ileri bir dikkat artışı şeklinde etki.
- CİB'de, anksiyete ilgisiz içsel ve performansla ilişkili konulara yönelik dikkat artışına yol açar.

Klinik alışmalar az sayıda

AB ve cinsel sorunlar ilişkisi iki şekilde ele alınmaktadır:

- AB'de cinsel sorunlar (ya da cinsellik),
  - CİB'de anksiyete (bozuklukları).
-

İlaç cinsel yan etkileri: anksiyete bozukluklarında cinsel sorunlara ilgi...

- En çok araştırma **obsesif-kompulsif bozukluk (OKB)** konusunda.
- “CİB: Panik bozukluğu ve sosyal fobinin ihmal edilmiş bir komplikasyonu” (Figueira ve ark., 2001)
- “Travma sonrası stress bozukluğu ve CİB” (Kaplan PM, 1989)

Obsesif-kompulsif bozukluk araştırmaları-I

- OKB hastaları, obsesif kompulsif belirtiler nedeniyle cinsel yakınlık kuramadıkları için evlilik sorunlarını ertelerler (Hoover ve Insel, 1984).
  - OKB aile içi ilişkiler ve cinsel yaşamı olumsuz etkiler (Steketee, 1997).
-

Obsesif-kompulsif bozukluk araştırmaları-II

- OKB hastalarında CİB görölme sıklığı: %39-%54 (Freund ve Stekete, 1989; Monteiro ve ark., 1987).
- Doyumsuz cinsel yaşam oranı: %60-%73 (Staebler ve ark., 1993; Freund ve Stekete, 1989)
- **Bulaşma obsesyonu (özellikle vücut sekresyonlarıyla ilgili) risk etkenidir** (Freund ve Stekete, 1989; Aksaray ve ark., 2001).
- Erken yaşlardaki sosyal izolasyon (karşıt cinsle kısıtlı etkileşim) erişkinlikteki cinsel güçlkle ilişkili olabilir (Freund ve Stekete, 1989).

OKB'de cinsel öykü, davranış ve işlevler

(Freund ve Steketee, 1989)

- 44 OKB hastası (25 K, 19 E), yaş ortalaması 32, OKB başlangıç yaşı ort. 19
- Tedavi öncesi yaşam öyküsü (cinselliğe karşı tutumları), cinsel obsesyonlar, cinsel öykü ve şimdiki cinsel işlevsellik araştırılmış:
- Cinsel öykü ve tutumları normallerden farklı bulunmamış.
- 1/3'ünde cinsel obsesyonlar,
- OKB belirtileri cinsel doyumunu etkiliyor (%73) (özellikle vücut salgılarıyla ilgili olanlar).

OKB'de cinsel öykü, davranış ve işlevler (Freund ve Steketee, 1989)

- CİB göreceli daha az (%39),
- Obsesyon tiplerine ya da dini inanışa göre oluşturulan gruplar arasında cinsel öykü ve tutumlar açısından fark yok.
- Erken cinsel deneyimlerle şimdiki CİB arasında bağlantı:
  - *ergenlikte her masturbasyonda suçluluk: %62
  - *Düşük sıklıkta flört ve kız-erkek ilişkisi

OKB'li kadınlarda cinsellik

(Aksaray ve ark., 2001)

- Yaş ortalaması 32 ve hepsi evli olan OKB ve yaygın anksiyete bozukluğu olan kadın hasta grupları karşılaştırılmış:
- OKB'li kadınlar diğer gruba göre cinsel açıdan daha duyarsız, kaçınan ve anorgazmik
- En sık görülen obsesyon tipi bulaşma (kir, mikrop ya da vücut salgısı)
- Bulaşma obsesyonu olanlar olmayanlara göre cinsel açıdan daha duyarsız, kaçınan
- Sonuç: OKB cinsel sorunlar açısından kadınlarda risk etkeni.

CİB: Panik bozukluğu (PB) ve sosyal fobinin (SF) ihmal edilmiş komplikasyonu

(Figueira ve ark., 2001)

- Yaş ort. 34 olan SF ve 36 olan PB hastaları cinsel öykü ve işlev açısından karşılaştırılmış:
- SF grubunda erkekler daha yüksek oranda bekar (%63 vs. %0).
- PB'de CİB oranı daha yüksek (%75 vs. %33).
- PB'de en sık aversiyon boz., SF'de erken boşalma

CİB: Panik bozukluğu ve sosyal fobinin ihmal edilmiş komplikasyonu

(Figueira ve ark., 2001)

Erkeklerde cinsel öykü farklılıkları:

- SF'de ilk cinsel ilişki yaşı daha yüksek,
- SF'de masturbasyon oranı daha yüksek,
- Cinsel partneri olmayanlar SF'de daha fazla,
- İlk cinsel ilişki SF'de fahişe, PB'de sevgiliyle.

Kadınlarda cinsel öykü farklılıkları:

- İlk cinsel partneri erkek arkadaş olan SF'de daha az,
- Masturbasyon oranı SF'de daha yüksek.

CİB: Panik bozukluğu ve sosyal fobinin ihmal edilmiş komplikasyonu

(Figueira ve ark., 2001)

- PB'de aversiyon boz. hem erkek (%36) hem de kadınlarda (%50) genel popülasyona (%2'den daha az) göre oldukça yüksek,
- H.S. Kaplan (1988), cinsel aversiyonu olan ya da fobik cinsel kaçınmaları olan hastalarının yarısında panik bozukluğu saptamış.
- SF'de görülen EB oranı (%47), toplum (%21; Read ve ark., 1997) ve klinik ortam (%30) çalışmalarına göre yüksek.

Sosyal fobide cinsel işlev ve cinsel davranışlar (Bodinger ve ark., 2001)

- Yaş ort. 31 olan SF (n: 40) ve kontrol grupları (n: 40) karşılaştırılmış:
- İki grupta evlilik ve heteroseksüel ilişki durumları benzer.
- SF'de cinsel performans düşüklüğü, cinsel aktiviteden kaçınma ve cinsel davranışlarda değişiklik
- SF'li erkeklerde birleşme esnasında sertleşme sağlamada güçlük, cinsel istek kaybı, orgazm sıklığında azalma ve geç boşalma sık.

Sosyal fobide cinsel işlev ve cinsel davranışlar (Bodinger ve ark., 2001)

- SF'li kadınlar kontrollere göre daha az cinsel istekli, belirgin uyarılma güçlüğü, ilişki esnasında ağrı ve istek kaybı, cinsel ilişki sıklığı daha az
- SF'li erkeklerde paralı ilişki oranı yüksek (bazılarında cinsel yaşamı yalnız paralı ilişkiyle),
- Hiç cinsel partneri olmayan ya da yaşamında tek partneri olan kadınlar SF'de kontrollerden fazla.

Sosyal fobide cinsel işlev ve cinsel davranışlar (Bodinger ve ark., 2001)

- SF'de kaçınma ya CİB'lerin sonucu ya da yeni ilişkilerle yüzleşme olasılığını azaltan bir çözüm olarak sosyal anksiyetenin dışavurumu.
- Dopamin hipotezi: SF'de MSS'de hipodopaminergic oranı yüksek, dopamin cinsel işlevler için baş rolde..
- SF (paralı ilişki sıklığı nedeniyle) cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından risk etkeni !

Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve CİB

- TSSB'li erkeklerin çoğunda sertleşmede güçlük yakınmaları gözlenmektedir (Kaplan PM, 1989).
- TSSB hastalarında cinsel sorunlar sık görülmektedir (Kaplan PM, 1989).

TSSB'li erkeklerde CİB (Kotler M ve ark.)

	Tedavisiz TSSB (15)	Tedavide TSSB (27)	Kontrol (49)
Yaş	39.8	36.6	33.5
Hastalık süresi (yıl)	9.8	9.1	
Travma tip (%) (savaş, terör)	71	69	

TSSB'li erkeklerde CİB (Kotler M ve ark.)

- TSSB gruplarında kontrollere göre cinsel işlevselliğin tüm boyutlarında (istek, uyarılma, orgazm, aktivite, doyum) belirgin bozulma vardır.
- SSRI ile tedavi edilen grupta istek, uyarılma, aktivite sıklığında bozulma daha fazladır.
- TSSB'de CİB ile öfke-hostilite puanları arasında yüksek korelasyon görülmektedir.
- SSRI kullanan TSSB'lilerde CİB'e sildenafil tedavisi (50-100 mg) ile belirgin düzelme saptanmıştır.

TSSB'li erkeklerde CİB (Kotler M ve ark.)

- TSSB panik bozukluğu, depresyon ve anksiyete oranları yüksek olan heterojen bir sendromdur: CİB etiyolojisinde anksiyete-depresyon sık görülmektedir.
- TSSB tedavisinde, cinsel işlev bozuklukları konusunda dikkatli olunmalı, olası ilaç yan etkileri akılda tutulmalıdır.

Anksiyet bozuklukları ve cinsel sorunlar ilişkisi iki şekilde ele alınmaktadır:

- AB'de cinsel sorunlar (ya da cinsellik),
- CİB'de anksiyete (bozuklukları).

Cinsel işlev bozukluğu olan heteroseksüel çiftlerde psikiyatrik eştanı

van Lankveld JDM ve Grotjohann Y.
Archives of Sexual Behavior, 29 (5), 2000.

Cinsel işlev bozukluğu olan heteroseksüel çiftlerde psikiyatrik eştanı

	Erkek (181)	Kadın (201)
Yaş	41.2	34.8
İlişki süresi (yıl)	14.9	13.2
CİB süresi (yıl)	8.1	7.7
Evli	%78	%62
Çocuk	%55	%45

Cinsel işlev bozukluğu olan heteroseksüel çiftlerde psikiyatrik eştanı

Erkek: 181

- Cinsel istek azlığı: 111
- Sertleşme Bozukluğu: 39
- Erken Boşalma: 31

Kadın: 201

- Cinsel istek azlığı : 120
- Disparoni: 32
- Vajinismus: 31
- Orgazm Bozukluğu: 18

Cinsel işlev bozukluğu olan heteroseksüel çiftlerde psikiyatrik eştanı

- Erkek ‘cinsel istek azlığı’ grubunda anksiyete bozukluğu oranı genel populyasyondan yüksek.
- **Sosyal fobi ve basit fobi erken boşalma grubunda yüksek.**
- Yaşam boyu anksiyete bozukluğu ve sosyal fobi, erken boşalma grubunda yüksek.
- Kadın ‘cinsel istek azlığı’ grubunda yaygın anksiyete bozukluğu yüksek.
- Disparonili kadınlarda şimdiki yaygın anksiyete bozukluğu, OKB ve basit fobi yüksek.
- **Vajinismus grubunda agorafobi ve OKB yüksek.**

Cinsel işlev bozukluğu olan heteroseksüel çiftlerde psikiyatrik eştanı

- Erken boşalma oluşumunda anksiyetenin rolü önemli.
- Vajinismus ve Disparoni gruplarında yüksek anksiyete bozukluğu oranları, bu bozuklukların ortaya çıkmasında kişiler arası anksiyetenin rolüne ilişkin kanıttır.

Sonuç:

- Cinsel işlev bozukluklarında psikiyatrik eştanı oranı oldukça yüksektir.
- CİB değerlendirilirken psikiyatrik tarama gereklidir.

OKB'li vajinismus olgusu

- 32 yaşında kadın, bir abla var, 8 yıllık evli, lise mezunu, çalışıyor.
- Başvuru yakınması: “İki sorunum var; temizlik ve 8 yıldır cinsel birleşme olmuyor”.
- Öykü: Evlilik sonrası kayınvalide ölmüş, iki gün sonra apendektomi olmuş.
- “Kasılma oluyor, sanki boğacaklarmış gibi..dr muayene edemiyor, ailede bilen yok, ancak 6 ay önce abla öğreniyor, onun teşviki ile tedavi arayışı..”

OKB'li vajinismus olgusu

- Temizlik kompulsiyonları bulaşma obsesyonlarıyla (özellikle vücut salgıları) ile ilgili: “Dışarı giysileriyle eve girilmiyor, yatağa yıkanmadan girilmiyor”.
- Tuvalet, banyo temizleme saatler sürüyor, yatak çarşafı hergün değişiyor.

OKB'li vajinismus olgusu

Tedavi:

- OKB'ye yönelik ilaç tedavisi ve cinsel terapi önerildi.
- OKB: 6.haftada belirtilerde belirgin azalma:
“Artık eş yıkanmadan yatağa girebiliyor”.
- Vajinismus: 9.haftada (8 seans), çift birleşmeyi gerçekleştirdi.